

SOBRE ELS NOMS DE LES GUIES DE BALEARS A L'ARGENTINA Guia de 1918, Guia de 1929, Guia del Cempla

Joan Miralles i Monserrat

XXI Jornada d'Antroponímia i Toponímia. Santa Maria del Camí, 2008

INTRODUCCIÓ

Les guies de Balears a l'Argentina de 1918 i 1929 foren publicades a Buenos Aires per l'impressor mallorquí Josep Garcias Moll. Inclouen el prenom i el llinatge patern, i de vegades també el matern, l'origen geogràfic insular i l'adreça a l'Argentina. A més, contenen una sèrie d'anuncis d'empreses de balears i un conjunt de dades d'interès per als lectors. La llista del CEMPLA (*Centro de Estudios Migratorios Latinoamericanos*) conté dades dels anys 1910, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929 i 1930. S'inclouen el prenom i llinatge patern, i de vegades el matern, l'edat, l'origen geogràfic (molt poques vegades, però, s'especifica la localitat d'on prové la persona immigrant) i la data d'arribada a l'Argentina durant els anys esmentats.

Josep Garcias Moll sabem que l'any 1918 tenia el domicili al carrer Alsina 3187. Era de Palma. No sabem l'any d'arribada a l'Argentina. Entre 1904 i 1907 edità el setmanari *El Mallorquí*, subtítulat *Semanario noticioso y de intereses baleares*. Tractava qüestions culturals i les relacions entre els emigrants balears i el seu lloc d'origen. El director en va ser Pere Pizà Oliver i l'administrador Bartomeu Arbós. Era redactada en castellà i s'editava en la impremta de Josep Garcias Moll. El 1929 vivia al carrer Independencia 3652, a Buenos Aires. Intervingué activament en les tasques del Centro Balear d'aquesta ciutat. Morí dia 2 de gener de 1936 a Buenos Aires als 72 anys. No sabem si deixà descendència.

La *Guía de balearicos residentes en la República Argentina de 1918* conté 4.693 noms d'immigrants balears de l'Argentina, a més de 3 de Bolívia, 25 de Brasil, 211 de Xile, 65 de l'Uruguai, 3 del Paraguai i un apèndix amb 18 noms més de l'Argentina. A més dels anuncis, conté un plànol de Buenos Aires i una sèrie de dades d'interès: tarifes de vehicles de lloguer, tarifes postals, hospitals, jutjats de pau i batlies, llei de paper segellat nacional, valor legal de les monedes en metàl·lic, pesos, registre civil, policia de la capital, teatres, hotels i bancs i un índex dels anuncis. Els punts de venda eren el carrer Cerrito 453, que era també l'administració de la publicació "Balears", i el carrer Alsina 3148, domicili de Josep Garcias i administració del Censo Balear. El preu de venda era 0'50 per a la capital, 0'60 per a l'interior i 0'25 per a l'exterior.

La *Guía de baleáricos residentes en la República Argentina de 1929* conté 4.364 noms. Tenia la redacció i administració al carrer Independencia 3652 (U.T. 62, Mitre 8080), a Buenos Aires. Conté també anuncis i una sèrie de dades d'interès: aduana, bancs, carrers transversals, companyies de navegació, cos diplomàtic consular, exprés urbà de ferrocarril, hospitals estrangers, hospitals nacionals i municipals, hotels de B.A., jutjats de pau i batlies, llei de paper segellat de la capital, museus, oficines de correus i telègrafs, passeigs i museus, pesos antics i mètrics, policia de la capital, registre civil, tarifes postals i telegràfiques, teatres i valor legal de les monedes en metàl·lic i índex dels anuncis.

La llista del CEMLA referida als anys 1910, 1923-30, conté 4.430 noms. La tasca del CEMLA començà el 1985. D'aquell any ençà ha procedit a la publicació de la revista "Estudios Migratorios Latinoamericanos" i ha microfilmant una gran quantitat de fonts documentals de la immigració a l'Argentina. Cal tenir en compte que entre 1857 i 1956 arribaren a l'Argentina 6.600.000 europeus.

CRITERIS EN L'ANÀLISI LINGÜÍSTICA DELS LLINATGES

Hem agrupat tots els llinatges, tant els que apareixen com a llinatge patern com matern. L'anàlisi de cada llinatge inclou, de primer, la forma estandaritzada i, entre parèntesis, les diverses formes gràfiques en què apareix i les guies on surt. A continuació parlem del significat i de l'origen etimològic i de la documentació antiga i moderna on apareix el llinatge en qüestió. Finalment especifiquem l'origen geogràfic de les persones que surten a les guies que comparteixen el mateix llinatge.

Les fonts utilitzades són, sobretot, *Els llinatges catalans*, de Francesc de B. Moll, la *Gran Enciclopèdia Catalana*, la *Gran Enciclopèdia de Mallorca* i el *Diccionari Català-Valencià-Balear* de Mn. Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, el *Corpus d'antropònims mallorquins del segle XIV* de Joan Miralles i Monserrat, el *Repertori d'antropònims catalans* (RAC I) de Jordi Bolós i Josep Moran, el *Nomenclàtor oficial de toponímia de Catalunya*, *Els mallorquins nom a nom* de Gabriel Mestre Oliver i la Guia telefònica de les Illes Balears, i, lògicament, les guies esmentades.

Com és sabut una gran part dels llinatges provenen de noms de lloc. En aquest sentit, hem procurat determinar el lloc d'origen del llinatge en qüestió. D'altra banda, quan parlem de les parròquies en què es troba el cognom al segle XIV ens referim sempre a les parròquies de la ciutat de Mallorca. Cal tenir en compte que al Corpus suau esmentat de Joan Miralles només es refereix a Mallorca i que manquen dades referides a Pollença i Alcúdia i a la parròquia de Santa Creu.

A continuació adduïm, a manera d'exemple, algunes mostres de llinatges estudiats:

- **Macip** (*Masip*) (1918, 1929.2, CEMLA 2): Del llatí *mancipium* "servent", "aprenent d'un ofici". El segle XIV el trobam a Inca, Sant Joan i a les parròquies de Santa Eulàlia i de Sant Nicolau. A més, trobam un *Marduhay Masip*, jueu, al call de la ciutat de Mallorca. A Palma n'hi ha alguns, però en general és un d'aquests llinatges en recessió a les Illes Balears. Els de la guia de 1929 provenen de Caimari.

- **Madonau** (CEMLA 2): Deu ser deformació de qualche altre llinatge.
- **Maestro** (CEMLA): Llinatge castellà. N'hi ha alguns a Palma.
- **Magen** (CEMLA): Potser sigui deformació del nom de pila castellà *Magín*.
- **Magin** (CEMLA): Sembla que aquí funciona com a nom de pila castellà.
- **Magraner** (1918, CEMLA): Nom de l'arbre que fa magranes. El segle XIV el trobam a les parròquies de Santa Eulàlia, Sant Jaume i Sant Miquel i a les localitats de Santa Margalida, Felanitx i Sóller. Avui n'hi ha a Palma, Sóller, Pollença i, potser, a qualche altra localitat. El *Magraner* de la llista del CEMLA prové de Palma
- **Maians** (*Mayans, Mazans, Moyans*) (1918, 1929, CEMLA): *Maians* és el nom d'un poble i d'un castell del municipi de Castellfollit del Boix, a la comarca del Bages (Barcelona), i d'una antiga església del municipi de Toses (Ripollès). Del llatí *Manlianus*, derivat del nom personal *Manlius*. El segle XIV el tenim a Artà i Inca. Avui n'hi ha a Palma i, sobretot, a l'illa d'Eivissa: a Eivissa ciutat, Sant Antoni de Portmany, Sant Joan de Labritja, Sant Josep de sa Talaia i Santa Eulària des Riu. Els de les guies són d'Eivissa.
- **Maimari** (CEMLA): Deu ser deformació del llinatge *Caimari*.
- **Maimó** (*Maimó, Maimo, Maymo*) (1918, 1929, CEMLA): De l'àrab *Maimun*, nom personal. El segle XIV el trobam a les parròquies de Sant Nicolau i Santa Eulàlia i a les viles de Montuïri, Inca i Campos. També el trobam, com a nom de jueu, al call de la ciutat de Mallorca. Pel que fa a la forma femenina, *Maymona*, la trobam a les parròquies de Santa Eulàlia i Inca i, com a nom de jueva, al call de la ciutat de Mallorca. També trobam dos casos amb la preposició *de* i la forma femenina: *Asteva de Maymona*, a Llucmajor, i *Bernat de Maymona* a Binimala. La Maimona és el nom d'una antiga masia del municipi de Llíria (Camp de Túria) i d'un curs d'aigua de l'Alt Millars. A Mallorca, *sa Maimona* és el nom d'una possessió del terme de Llucmajor que pren el nom d'un *Pere de Maimona* de principis del segle XIV. El 1991 es troba a Palma i, sobretot, a Felanitx i Petra. Els Maimó de les guies provenen de Felanitx, Palma, Petra i s'Alqueria Blanca.
- **Mairat** (CEMLA): Deu ser deformació de qualche altre llinatge, tal volta de *Mairata*.
- **Mairata** (*Mairata, Mayrata, Majrata*) (1918, 1929, CEMLA): Segons Francesc de B. Moll "De *Macerata*, nom d'una ciutat d'Itàlia central". Del segle XIV hem trobat un *Lorens Mayrata* a Sineu. Avui n'hi ha a Palma (*Mairata* i *Mairatas*), i, sobretot, a Campanet, Selva i Caimari. Els de les guies provenen també d'aquests pobles.

- **Mais** (CEMLA): Deu ser deformació de qualque altre llinatge. El de la guia prové de Sant Josep.
- **Mall** (CEMLA): Deu ser deformació de qualque altre llinatge.
- **Mallol** (*Maiol, Mayol, Majol, Mayal*) (1918, 1929, CEMLA): Del substantiu *mallol* (del llatí *malleolus*), “rebrot de vinya”. També significà “vinya jove” i/o “guardià d’una vinya”. El segle XIV el trobam a Sineu, Inca, Alaró, Sant Joan, Sóller, i a les parròquies de Sant Jaume, Sant Miquel, Sant Nicolau i Santa Eulàlia. També localitzam la forma femenina *Mayola* a Inca i *Mayoles* i *de Mayoles* a la parròquia de Santa Eulàlia i a Montuïri. *Malloles* és el nom d’un antic poble i actual barri al sud de la ciutat de Perpinyà, esmentat ja al segle X. El 1991 el trobam estès per Palma i, sobretot, a Sóller, Montuïri, i a d’altres pobles. Els *Mayol* de les guies provenen de Felanitx, sa Pobla, Alaró, Montuïri, Sant Joan, Ariany, Santa Margalida, Campos, Sineu, Campanet i Artà.
- **Malondra** (*Malondra, Molondra, Molandra*) (1918, CEMLA 2): Variant de *Malonda*, d’etimologia desconeguda. El segle XVI el trobam a Muro i el segle següent també a Binissalem i a Santa Margalida. Avui n’hi ha sobretot a Palma i a Santa Margalida, a més de Muro i Binissalem, i, potser, en algun altre poble. Els de les guies provenen d’Alcúdia.
- **Manao** (CEMLA 2): Deu ser deformació de qualque altre llinatge.
- **Manar** (CEMLA): Deu ser deformació de qualque altre llinatge.
- **Manasero** (1929): Llinatge d’origen italià. Els de les guies provenen de Palma.
- **Manente** (CEMLA): Deu ser deformació de qualque altre llinatge, potser de *Manent*.
- **Manmai** (CEMLA): Deu ser deformació de qualque altre llinatge.
- **Manresa** (*Manresa, Manrese, Mauresa, Maurresa, Manreca*) (1918, 1929, CEMLA): Nom de la ciutat capital de la comarca del Pla de Bages (Barcelona), del llatí *Minorisa*. El segle XIV el trobam a les parròquies de Sant Miquel, Santa Eulàlia i Sant Nicolau i a les viles de Felanitx, Inca i Andratx. També hem documentat un *Andreu de Manreysa* (sic) a la parròquia de Santa Eulàlia. El 1991 el trobam a Palma i, sobretot, a Felanitx, a més d’altres viles com Campos, Llucmajor, Puigpunyent, Andratx, Selva, Binissalem i Vilafranca. Els *Manresa* de les guies provenen de Felanitx, Campos i Manacor.
- **Marc** (*March*) (1918, 1929, CEMLA): Del prenom llatí *Marcus*, nom d’un evangelista. El segle XIV el trobam a les parròquies de Santa Eulàlia i Sant Nicolau,

i a les viles d'Inca, Felanitx, Santa Margalida i Lluçmajor. La forma femenina *Marcha* es troba a Manacor i a les parròquies de Sant Jaume i Sant Miquel. El 1991 el trobam a Palma, i, sobretot, a Santa Margalida, a més d'altres localitats com Pollença i Campanet. Els de les guies provenen de Santa Margalida, Palma i Pollença.

CONCLUSIONS

1. Pel que fa a les grafies, n'hi ha moltes que estrañen la forma correcta del llinatge, sobretot a la llista del CEMLA. Els errors poden ser a causa de la mala transcripció del funcionari que al seu moment prengué nota del nom i, d'altra banda, a la mala lectura que n'ha fet el funcionari del CEMLA a l'hora de transcriure el nom en qüestió. En nombrosos casos hem pogut agrupar les grafies defectuoses a l'entorn de les formes estandarditzades però, en d'altres casos, no sabem a quin llinatge es refereix.
2. Pel que fa a l'origen dels llinatges destaquen sobretot els que tenen relació amb topònims, sobretot de l'àrea oriental catalana.
3. Crida l'atenció que tant a l'època antiga com actualment la ciutat de Palma conté pràcticament tots els llinatges, tant els tradicionals i més corrents com els més estranys.
4. En general els llinatges que apareixen a les tres guies són els que en podríem dir tradicionals i corrents a les Illes Balears: *Abraham, Adrover, Aguiló, Alba, Albertí, Alcover, Alemany, Alomar, Alonso, Alorda, Alòs, Alou, Alsamora, Alzina, Amengual, Amer, Amorós, Andreu, Anglada, Antic, Arabí, Arboç, Arbona*, etc.